

نقش نوسازی و بازسازی بافت فرسوده بر کیفیت زندگی شهری (نمونه موردی: محله شاهزاده قاسم شهرستان گرگان)

سیده مریم عقیلی^۱

دانشجوی کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه پیام نور، ساری، ایران

رضا لحمیان

استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

عباس علیپور نخعی

استادیار مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی مازندران، سازمان تحقیقات، آموزش

و ترویج کشاورزی، ساری، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۷/۰۴ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۱۰/۱۸

چکیده

هدف از پژوهش حاضر بررسی نقش نوسازی و بازسازی بافت فرسوده بر کیفیت زندگی شهری در محله شاهزاده قاسم شهرستان گرگان می باشد. جامعه آماری پژوهش، تمامی خانوارهای ساکن محله شاهزاده قاسم گرگان بوده که بر اساس نقشه طرح جامع در منطقه دو شهرداری گرگان واقع در خیابان چاله باغ، حدود ۴۵۰ خانوار می باشد که در محوطه ای به مساحت حدود ۱۷۲۴۰ مترمربع واقع شده است. با توجه به ماهیت این تحقیق، سرپرستان خانوارها به عنوان عناصر و واحدهای جامعه آماری در این پژوهش فرض شده اند. به منظور جمع آوری اطلاعات از ابزار پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است. روایی پرسشنامه توسط اساتید راهنما و مشاور و پایایی آن بوسیله آزمون آلفای کرونباخ مورد تایید قرار گرفت. به منظور سنجش نرمالیتیه بودن داده ها از آزمون های کلموگروف - اسمیرنوف و برای آزمون فرضیات از آزمون نسبت دو جمله ای (Binomial - Test) در نرم افزار SPSS استفاده شده است. یافته‌های پژوهش نشان داده که نوسازی و بازسازی بافت فرسوده محله شاهزاده قاسم گرگان، باعث افزایش کیفیت زندگی اهالی این محله گردیده است.

واژگان کلیدی: نوسازی و بازسازی بافت فرسوده، کیفیت زندگی، محله شاهزاده قاسم، شهر گرگان

مقدمه

شهرها مهم‌ترین نشانه‌های تمدن هر ملت به شمار می‌آیند، نشانه‌هایی که قدمت و صلابت ایشان، نمادی از اصالت و استواری صاحبان و ساکنان اصلی آن‌هاست. شهرها و فضاهای شهری نمادی از اندیشه‌ها، آداب و رسوم، روابط و تعاملات مردم در طول سالیان متمادی است. از این روست که هر چه بر قدمت شهرها و زیستگاه‌های انسانی افزوده می‌شود، ارزشمندتر می‌گردد؛ و مردم، قدمت یک مکان و یا عرصه‌ی شهری را، نمادی از هویت خویش می‌دانند. با اندک توجه به میراث فرهنگی بشر در سراسر جهان می‌توان دریافت که اقوام بزرگ و پر آوازه‌ی تاریخ، شهرها و آثاری بزرگ از خویش به یادگار گذاشته‌اند. (Hanachi & et al. 2007: A) یکی از بزرگترین دستاوردهای بشری، ساختن شهر است. شکل شهر همواره شاخص بی‌رحم درجه‌ی تمدن بشر بوده و خواهد بود. مجموعه تصمیمات مردم ساکن آن شهر شکل شهر را تعیین می‌کند. در شرایطی خاص، حاصل تاثیر این تصمیمات در یکدیگر قدرتی است چنان روشن و شکیل که به زاده شدن شهری اصیل می‌انجامد. در نیمه‌ی اول قرن بیستم، می‌باید از دو عامل اساسی یاد کرد که بیشترین تاثیر را در چگونگی تحول شهرنشینی و شهرسازی جهان به جای گذاشته است. نخست بروز دو جنگ جهانی اول و دوم است که زمینه‌های سیاسی و اقتصادی دخالت وسیع دولت‌ها را در حیات عمومی جوامع، به ویژه در امر بازسازی و نوسازی شهرها فراهم آورد. و برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای را به عنوان یک وظیفه بخش عمومی مطرح ساخت. دوم وقوع انقلاب اکتبر روسیه (۱۹۱۷) و پیدایش دولت اتحاد جماهیر شوروی است که با ایجاد نظام دو قطبی در جهان و ابداع برنامه‌ریزی متمرکز اقتصادی در برابر لیبرالیسم اقتصادی الگوهای جدیدی از برنامه‌ریزی و مدیریت را به مرحله‌ی آزمون گذاشت و جهان سرمایه‌داری را به سمت قبول اقتصاد مختلط و پذیرش سوسیال دموکراسی ناگزیر ساخت. به نظر می‌آید رشد علوم انسانی، ظهور پدیده‌ی نوسازی، گسترش نظام سیاسی اجتماعی نوین در جامعه، شکل‌گیری روابط جدید اجتماعی، شکل‌گیری اقشار اجتماعی جدید از قبیل کارگر، سرمایه‌دار و روشنفکر و تحولات داخلی از قبیل قانون‌گرایی، شهرنشینی و صنعتی شدن و انقلاب اسلامی و جنگ ایران و عراق در شکل‌دهی به ساخت نوسازی و توسعه در دوران معاصر ایران که از پایان سلسله‌ی قاجاریه شروع شده و تا زمان حاضر ادامه دارد، موثر بوده‌اند. و اما آن چه که در این تحقیق مورد بررسی قرار خواهد گرفت، نوسازی و بازسازی بافت فرسوده محله شاهزاده قاسم شهرستان گرگان است. و این که چه تاثیراتی بر کیفیت زندگی مردم این محله گذاشته است. بنابراین به سراغ کارشناسان شهرداری و ریش سفیدان این محله رفتیم تا اطلاعات مفیدی را از آنان در این امر کسب نماییم.

شهر گرگان، مرکز شهرستان گرگان و استان گلستان، در جانب شرقی شمال کشور ما ایران واقع شده است. این شهرستان از سمت شرق به شهرستان علی‌آباد، از سمت غرب به شهرستان کردکوی، از جنوب به کوه‌های البرز و از شمال به شهرستان آق قلا محدود می‌شود. جمعیت این شهرستان بنابر سرشماری سال ۱۳۹۵، ۴۸۰۵۴۱ نفر بوده است. گرگان دارای ۳ منطقه شهرداری می‌باشد. شهرداری مرکزی که در مرکز شهر گرگان است، شهرداری منطقه یک در خیابان مصطفی خمینی (کوی علی محمدی)، منطقه دو در بلوار قدس (خیابان چاله باغ) و منطقه سه که در خیابان رجایی واقع شده‌اند. بافت تاریخی گرگان، با مساحتی بالغ بر ۱۵۰ هکتار سومین بافت با ارزش و دارای سبک معماری پس از یزد و اصفهان است و وسیع‌ترین بافت تاریخی شمال ایران است. بافت تاریخی این شهر در

سال ۱۳۱۰ خورشیدی در فهرست میراث ملی ایران به ثبت رسید که محدوده آن منطبق بر محدوده قاجاری شهر استرآباد است. شهر گرگان در دوره قاجار ۶ محله بزرگ به نام های: سرپیر، دربنو، سرچشمه، میخچه گران، نعلبندان، سبزه مشهد و میدان داشت که دارای چندین محله فرعی مانند: پاسرو، میرکریم، دوشنبه ای، شیرکش، باغشاه، دباغان، شاهزاده قاسم و... بوده‌اند. این ۶ محله و محلات فرعی هنوز هم به همین نام‌ها وجود دارند و بیشتر مسجدها و تمام تکیه‌های قدیمی و زیارتگاه‌ها و مکان‌های مذهبی شهر نیز در همین محلات قرار دارند که امروز بافت قدیم و معماری سنتی و تاریخی این شهر و بخش عمده‌ای از میراث فرهنگی این دیار را تشکیل می‌دهند، همچنین قزاق‌محله که محل سکونت قزاق‌هاست جزو محله‌های قدیمی گرگان به‌شمار می‌آید؛ و به گفته مرکز مطالعات مردم‌شناسی بنیاد نيمروز به نقل از اسدالله معطوفی تاریخ‌نگار برجسته گرگانی در گرگان محله‌ای بنام سیستان محله وجود داشته است که اکنون وجود خارجی ندارد (www.wikipedia.org, 2018).

محدوده تحقیق محله شاهزاده قاسم، جزو هسته مرکزی شهرستان گرگان محسوب می‌شود که طی سال‌های اخیر به دلیل وجود بخشی از بافت‌های فرسوده شهری مورد توجه قرار گرفته و نوسازی‌هایی در کالبد ساختمان‌ها و تعریض‌هایی در معابر آن صورت گرفته است. این پژوهش از لحاظ هدف، کاربردی و از نظر روش اجرا، توصیفی-پیمایشی و همبستگی است. ابزار گردآوری اطلاعات در این پژوهش نیز، تلفیقی از روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی بوده که در روش کتابخانه‌ای، با مراجعه به کتاب‌ها، مقالات و آرشیو دستگاه‌های اداری مرتبط، اطلاعات لازم جمع‌آوری شد. در روش میدانی نیز با استفاده از ابزار پرسشنامه و مصاحبه، اطلاعات مربوطه حاصل گردید. سوالات و گزاره‌های پرسشنامه با توجه به تعاریف نظری و عملیاتی متغیرها و راهنمایی و مساعدت اساتید راهنما و مشاور و صاحب نظران مربوطه طراحی گردیده و از روایی مطلوبی برخوردار بوده است. جامعه آماری در این پژوهش، شامل تمام خانوارهای ساکن محله شاهزاده قاسم گرگان می‌باشد که با استفاده از فرمول کوکران $n = Nt$ pq: Nd + t pq نمونه‌ها به روش تصادفی (n= 213) انتخاب و مورد پرسشگری مستقیم قرار گرفته‌اند. پرسشنامه تنظیم شده تحقیق بین ۳۰ نفر از ساکنین محله تقسیم شد و پس از جمع‌آوری اطلاعات میدانی، برای توصیف داده‌های موجود، از تکنیک‌های آمار توصیفی مانند شاخص‌های مرکزی و پراکندگی و همچنین از جداول و نمودارها استفاده شده است. برای تفسیر داده‌ها و آزمون فرضیه‌ها از آزمون‌های آماری کولموگروف اسمیرنوف و آزمون نسبت دو جمله‌ای (Binomial - Test) استفاده شده و نتایج به دست آمده با استفاده از نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و ضریب آلفای کرونباخ آن محاسبه شد که بیش از ۰/۷ درصد برآورد شده است، که کمیت این عدد نشان‌دهنده پایایی مطلوب پرسشنامه تلقی می‌گردد. پرسش اصلی این تحقیق آن است که چگونه می‌توان از طریق انجام نوسازی و بازسازی اصولی در این محله، کیفیت زندگی ساکنین را در آن بالا برد؟ با مساعدت و همکاری مسئولین شهری و مردم که در تعامل با یکدیگر می‌توانند بر مسائل و مشکلات موجود غلبه نموده و با استفاده از تمهیدات مناسب در جهت افزایش هر چه بیشتر کیفیت زندگی بکوشند.

مفاهیم بنیادی

بافت‌های فرسوده شهری

بافت‌های فرسوده شهری از نواحی بغرنج و پیچیده بافت شهری می‌باشند زیرا به طور معمول و رایج نه تنها سرمایه‌گذاران و بخش‌های خصوصی تمایلی به سرمایه‌گذاری در این بخش‌ها ندارند بلکه مالکان و ساکنان این بخش‌ها نیز از توانایی نوسازی این فضاها به دلایل گوناگونی همچون فقر اقتصادی برخوردار نیستند. لذا معمولاً سیاست‌گذاری‌ها در بافت‌های فرسوده با مشکلات متعددی مواجه می‌شود. لازم به ذکر است که منظور از بافت‌های فرسوده بخش‌هایی از بافت شهری می‌باشد که به علت فرسودگی‌های کالبدی و عدم برخورداری از زیرساخت‌های مناسب شهری از منزلت مکانی، سکونتی و اقتصادی پایینی برخوردار گشته است. (Aali & Zabanavar, 2015: 26)

نوسازی شهری

نوسازی شهری را می‌توانیم به این معناها بیاوریم: الف - از میان برداشتن تمامی آنچه هست و به جای آن بنا کردن فضایی نو. ب - اقدام برای اینکه فضای شهری طعم و بوی مکانی نوسازی شده بدهد، بی اینکه اقدامی که صورت می‌گیرد، الزاماً بر نوسازی ریشه‌ای و یکسره یا فراگیر تخریب - طرح‌ریزی از ریشه نو - نوسازی بناها و شالوده ساختاری جدیدی را به دنبال داشته باشد. ج - نوسازی وجه برونی و شکل ظاهری بناهایی که در دو سمت معابر قرار می‌گیرند به گونه‌ای که برای عابران (حاضران، شاغلان، ساکنان) محلی بویی نو به مشام رسد. این سه طریقه متفاوت اقدام ساختمانی و معمارانه روی پیکره کالبدی شهرهای تاریخی می‌توانند با عنوان نوسازی شهری قرار گیرند مشروط بر اینکه نخواهیم به دو نکته بسیار مهم توجه کنیم که عبارتند از: اول، مفهوم مرمت، دوم وجه تمایز بزرگی که این سه در نهاد خود دارند. (Falamaki, 2012: 75)

بازسازی

بازسازی عبارت است از تأمین کل خدمات و زیرساخت‌های تخریب شده، جایگزینی کالبدی بناهای منهدم شده، احیا کردن و توانمند ساختن مجاری اقتصادی و در نهایت بهبود شرایط زیست جامعه مصیبت زده. برنامه بازسازی باید بر اهداف طولانی مدت توسعه استوار باشد تا بتوان با در نظر گرفتن احتمال سوانح آتی زمینه‌های کاهش خطرات را با به کارگیری ابزارهای مناسب در جامعه فراهم آورد. بناها و خدمات تخریب شده را می‌توان در شکل و مکان اولیه خود مرمت و درجاسازی نکرد بلکه به گونه‌ای اضطراری یا موقتی بازسازی شوند تا نیازهای دوران ساماندهی را برآورده سازند (Isan & Davis, 2005: 5,7).

کیفیت زندگی

مفهوم کیفیت زندگی در دو دهه اخیر بیشتر مربوط به سلامتی و توانبخشی معلولین، ناتوان‌های جسمی و جنسی و ذهنی کهنسالان، کودکان و زنان بوده است. در واقع، در ابتدا این مفهوم جهت قشرهایی از مردم تعریف و به کار گرفته می‌شد که به علت شرایط اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و یا جسمی دچار مشکلات فراوان و بزرگی در زندگی خویش بوده‌اند. اما در حال حاضر و با توجه به پیشرفت جوامع در تمامی سطوح، کیفیت زندگی موضوعی شامل تمامی افراد سالم و ناسالم است و به بررسی موضوعاتی چون سلامتی و بهداشت، تحصیل، اشتغال، مسکن و دیگر

شاخص‌های زندگی مناسب برای شهروندان می‌پردازد. مطالعات کیفیت زندگی به بررسی تأثیرات تمام موضوعاتی می‌پردازد که باعث بالا رفتن سطح معنی زندگی و افزایش شادی و خوشی و تناسب شرایط زندگی شهروندان می‌گردد. از دیدگاهی هدف نهایی کیفیت زندگی قادر ساختن مردم به زندگی کردن، ایجاد زندگی با کیفیت و ارتقای سطح کیفی زندگی می‌باشد. زندگی ای که هم دارای معنا و محتوا باشد و هم سرشار از بهره‌مندی (Azimi & Bajelan , 2008: 12).

مبانی نظری

نظریات نوسازی صرفاً یک سلسله تمرین‌های علمی دانشگاهی نیستند. این نظریات ابتدا در چارچوب نقش جدیدی که ایالات متحده بعد از جنگ جهانی دوم برای رهبری جهان برعهده گرفت معنی پیدا کرد و به این ترتیب پیامدهای مهمی را در زمینه سیاستگذاری در برداشتند. (Sou , 2008: 42) در اینجا به دیدگاه تعدادی از صاحب‌نظران در نوسازی و بازسازی شهری، اشاره می‌شود:

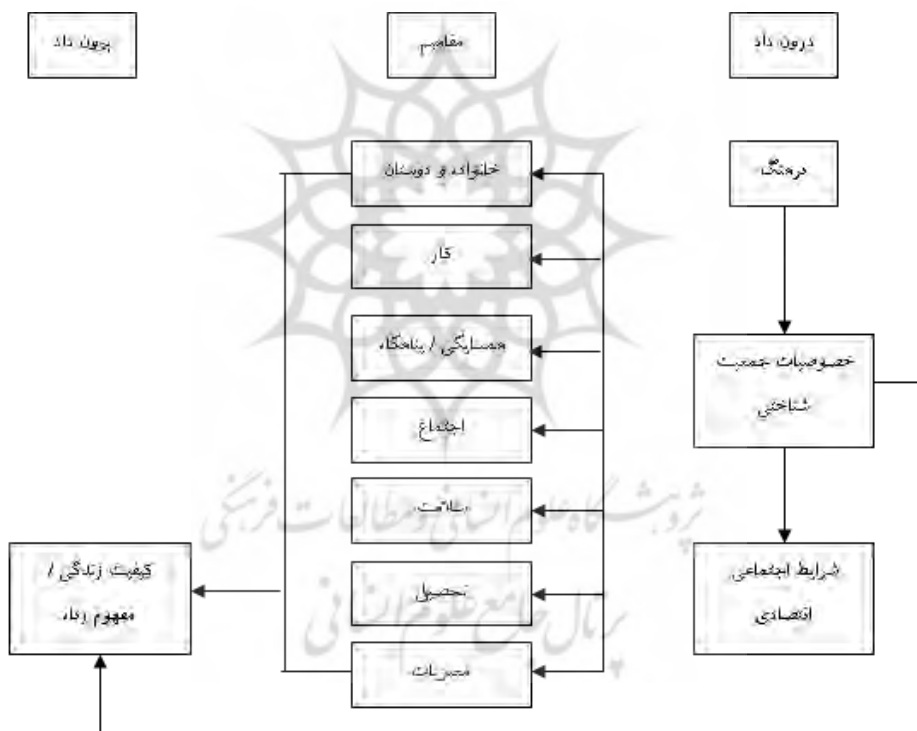
گوستاو جوانونی در بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده بناها را به دو دسته مرده و زنده تقسیم می‌کرد و برای بناهای مرده، کاربری موزه‌ای و برای بناهای زنده، احیا را در نظر می‌گرفت و مخالف تلفیق شهر جدید و قدیم بوده و در نتیجه بهبود کارکرد با احترام به کالبد با ارزش را در نظر داشت. لودویکو کوارونی در بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده، معاصر سازی را مد نظر داشت و معتقد بود در مرمت شهری باید تمام ابعاد آن شامل حوزه مرمت، منبع تأمین هزینه، متولی مرمت و نتایج مرمت تحلیل شود که در نتیجه پویایی بافت قدیم صورت می‌گیرد. لوکوروبوزیه در امر بازسازی بافت‌های فرسوده معتقد به خلق فضاهای جدید بود که با حفظ تعداد معدودی از ابنیه با ارزش قدیم و محورهای اصلی و تخریب سایر بناها همراه باشد و در نتیجه بهبود کارکرد با تخریب کالبد صورت می‌پذیرد. لئوناردو بنه ولو در بازسازی بافت‌های فرسوده بر این باور بود که باید بازگشت به دوران قبل از لیبرال انجام شود تا تعادل بین ارگانیزم جدید و قدیم شهر برقرار گردد و در نتیجه بهبودی در شرایط زیست ساکنان حاصل می‌شود (Hanachi, 2011, 34).

سابقه مفهوم کیفیت زندگی به واکنش‌های مخالف رشد اقتصادی باز می‌گردد که گزارش باشگاه رم با عنوان محدودیت‌های رشد از نخستین و سازمان یافته‌ترین این واکنش‌ها بود. تأکید اصلی باشگاه رم بر محیط زیست بود، ولی رفته رفته توجه به کیفیت زندگی از حوزه محیط زیست پا فراتر نهاد و حوزه‌های فرهنگی و اجتماعی را نیز در بر گرفت. داوری‌ها درباره تعریف کیفیت زندگی و اینکه با چه شاخص‌هایی تعیین می‌شود بسیار مشکل است. از سیر تحولات مفهومی کیفیت زندگی به عنوان نمونه می‌توان به برنامه توسعه جکسنوایل^۱ (۱۹۶۷) اشاره کرد که در آن، کیفیت زندگی به عنوان یک احساس بهتر بودن، شکوفایی و نتایج رضایت بخش از عوامل محیط بیرونی تعریف شده است. در این تعریف از آنجا که بر اهمیت احساسات واقعی روابط بین فردی تأکید دارد بر محیط بیرونی متمرکز است و نشانگر غلبه نگاه بیرونی به مفهوم کیفیت زندگی است. (Azimi & Bajelan , 2008: 13,14). بر اساس مقاله‌ی تعریف کیفیت زندگی شهری از الکس مایکل دفینر^۲، در سال ۲۰۱۰ سازمان جهانی سلامت، روز

¹ - Jacksnoile

² - Alex Michael Deffner

جهانی سلامت را به سلامت و شهرسازی اختصاص داد که اثرات زندگی شهری بر سلامت جسمی و ذهنی را برجسته سازد. او به طور افزاینده‌ای تصدیق می‌کند که شهرها با مشکلات مختلفی روبرو هستند که از اساس، کیفیت زندگی شهری را خراب می‌کنند به عنوان مثال: نابرابری‌ها، جنایت شهری، محیط فقیر و تراکم ترافیک. برخلاف این حقیقت، شهرها به بازی در نقش حیاتی در توسعه ادامه می‌دهند، همان طور که آن‌ها شغل‌ها، خدمات ویژه و تحصیلات بالاتر را پیشنهاد می‌دهند. (Deffiner, 2010) کیفیت زندگی، تعامل میان جامعه، سلامت، اقتصاد و شرایط محیطی است که بر توسعه انسانی و اجتماعی موثر است. سنجش کیفیت زندگی شامل پنج حوزه اصلی و پانزده طیف می‌باشد. پنج حوزه اصلی شامل: رفاه کلی، روابط بین شخصی، فعالیت سازمانی، فعالیت شغلی و اوقات فراغت و فعالیت‌های تفریحی است. طیف‌ها شامل: رفاه مادی، رفاه فیزیکی، رشد شخصی، روابط زناشویی، روابط والدین - فرزندان، گستره روابط خانوادگی، روابط فرازناشویی، رفتار دیگرخواهانه، رفتار سیاسی، خصوصیات شغلی، روابط شغلی، رضایت شغلی، خلاقیت، زیبایی شناسی، فعالیت ورزشی و رفتار اوقات فراغت می‌باشد (Azimi & Bajelan, 2008).

نمودار ۱: مدل سیستمی کیفیت زندگی
Source: Azimi & Bajelan, 2008, P. 20

پیشینه تحقیق

قبال نصیری و اکبر کیانی و غلامعلی خمر (۲۰۱۴) در مقاله‌ای با عنوان: مداخله در بافت‌های فرسوده با تاکید بر بهسازی و نوسازی، با استفاده از روش پژوهشی توصیفی - تحلیلی و مبتنی بر مطالعات کتابخانه‌ای، اسنادی و بررسی‌های میدانی به این نتایج رسیده‌اند که بافت فرسوده شهر بهبهان در حال حاضر از یک سری مشکلات از قبیل نبود تاسیسات زیربنایی مناسب، نبود امکانات گذران اوقات فراغت و کمبود و ناکارآمدی خدمات شهری رنج می‌برد

و حل این مشکلات، نیازمند دستی توانگر چون شهرداری به عنوان نهاد اجرایی است که از طریق روش‌های مداخله همانند بهسازی و نوسازی می‌باشد که در واقع بیشتر مشکلات شهر بهبهان نیز از نوع مشکلات کالبدی می‌باشد.

حرم‌ت حق‌گو (۲۰۱۴) در پایان‌نامه خود، تحت عنوان بررسی تاثیر بهسازی بافت کالبدی شهر بر کیفیت زندگی شهروندان (محدوده امام زاده یحیی شهر ساری) به روش توصیفی تحلیلی و با استفاده از مطالعات میدانی و پرسشنامه محقق ساخته، بهره‌گیری از آزمون تی تک نمونه‌ای جهت بررسی رابطه بین مولفه‌ها و گویه‌ها، ضریب همبستگی اسپیرمن جهت بررسی رابطه بین مولفه‌های کیفیت زندگی و خدمات عمومی با انجام بهسازی بافت کالبدی، موجب افزایش کیفیت زندگی شهروندان، سهولت دسترسی به خدمات عمومی و رضایت شهروندان محدوده امامزاده یحیی از روند طرح بهسازی شده است.

صالح مشاوری (۲۰۱۴) در پایان‌نامه خویش، با عنوان بررسی تاثیر نوسازی بافت فرسوده شهری بر کیفیت زندگی ساکنان (محل دروازه مراغه) از مطالعات میدانی و دو فقره پرسشنامه محقق ساخته، یکی جهت بهسازی بافت فرسوده و دیگری برای کیفیت زندگی، بهره‌جسته است و برای تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیه‌ها از روش‌های آماری رگرسیون، ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل واریانس یک راه استفاده نموده است. نتایج حاصل از تحلیل فرضیات اصلی و فرعی نشان می‌دهند که بازسازی بافت فرسوده شهری در کیفیت زندگی ساکنان محل دروازه مراغه، در ابعاد فیزیکی، اجتماعی و اقتصادی آنان تاثیر مثبت و معناداری داشته است. همچنین بین کیفیت زندگی ساکنان محل دروازه با تحصیلات مختلف اهالی محل تفاوت معنی‌داری وجود دارد اما بین کیفیت زندگی ساکنان محل دروازه با مشاغل مختلف، تفاوت معنی‌داری وجود ندارد.

سعید حسین‌نژادسرسستی (۲۰۱۲) در پایان‌نامه خویش، با عنوان نقش بهسازی بافت تاریخی در توسعه کالبدی و کیفیت زندگی شهروندان (شهر بابل) از روش توصیفی تحلیلی، بررسی میدانی، روش پرسشنامه‌ای و مصاحبه همچنین با استفاده از روش‌های آماری منطبق با فرضیات تحقیق از جمله X^2 بهره‌گرفته است و جهت تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS استفاده نموده است. پس از بررسی و تجزیه و تحلیل داده‌های آماری این نتیجه حاصل گردید که بین ظرفیت کالبدی بافت تاریخی بابل و کیفیت زندگی شهروندان و بهسازی بافت تاریخی شهر، همچنین بین بهسازی بافت تاریخی شهر بابل و استفاده‌های مطلوب از ارزش‌های اجتماعی فرهنگی و ظرفیت‌های زیست محیطی آن، ارتباط معناداری وجود دارد.

آناهیتا عباس زاده (۲۰۱۱) در پایان‌نامه‌شان، با عنوان بررسی کیفیت زندگی شهری در بافت کهن شهری با تاکید بر شاخص‌های کالبدی و محیطی (شهر ساری) آمار و اطلاعات لازم را از منابع مرتبط و همچنین بررسی میدانی و روش پرسش‌نامه‌ای و مصاحبه به دست آورده است و از شیوه تجزیه و تحلیل توصیفی تحلیلی بهره‌جسته است. همچنین از روش‌های آماری منطبق با فرضیات، مانند: آماره گرین‌هاوس گیزر، آزمون تی جفت نمونه‌ای، آزمون تی یک نمونه‌ای، ضریب همبستگی پیرسون، ضریب همبستگی اسپیرمن، آماره Isd و آماره V کرامر بهره‌گرفته شد و نیز جهت تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS استفاده شد. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که در محدوده بافت کهن شهر ساری، مجموعه وضعیت کالبدی و محیطی در شرایط نامطلوبی قرار دارد. در نهایت با مقایسه شاخص‌های کالبدی و

محیطی، مشخص گردید که شاخص‌های کالبدی نسبت به شاخص‌های محیطی قوی‌تر عمل کرده و نقش پررنگ‌تری را در فضای شهری مورد نظر به خود اختصاص داده‌اند.

صابر میرابی (۲۰۱۰) در پایان نامه خود تحت عنوان بررسی میزان رضایتمندی شهروندان از کیفیت محیط زندگی (شهرستان قائم شهر) جهت بررسی و تبیین موضوع تحقیق از روش‌های توصیفی تحلیلی و همبستگی با تاکید بر نگرش سیستمی به شهر و به منظور گردآوری اطلاعات و داده‌ها از هر دو روش میدانی و اسنادی استفاده کرده است. روش تجزیه و تحلیل اطلاعات و داده‌ها نیز کمی و کیفی بوده و با استفاده از آزمون‌های آماری تحلیل عاملی، رگرسیون چند متغیره، آزمون t و ضریب همبستگی با استفاده از نرم افزار SPSS انجام پذیرفت. نتایج بررسی‌ها با استفاده از آزمون t مشخص می‌نماید که وضعیت کیفیت زندگی شهروندان زیر حد متوسط بوده که علت این موضوع در تاثیر ویژگی‌های فردی ردیابی شد. و این نتایج به دست آمد که در شهر قائم شهر، بیشترین تاثیرگذاری بر عوامل ۱۶ گانه کیفیت محیط مربوط به درآمد ماهیانه خانوار، سن و وضعیت تحصیلی بوده است از میان این عوامل تنها ۶ عامل به طور نسبی مورد قبول شهروندان بوده است. همچنین با استفاده از آزمون t مشخص شد که شاخص‌های کیفیت زندگی در سطح محلات نتوانسته رضایت شهروندان را در حد مطلوب کسب نماید. بنابراین لازم است که به توسعه محله‌ای در برنامه‌ریزی‌ها توجه بیشتری شود چرا که عوامل تاثیرگذار بر کیفیت محیط و در نهایت رضایتمندی شهروندان در این سطح، از اهمیت فوق‌العاده‌ای برخوردار است.

جمال محمدی، جابر علی زاده، حمزه رحیمی و علی افشاری (۲۰۱۶) در مقاله‌ی خود، بررسی تأثیر سطح رضایت از کیفیت زندگی بر احساس امنیت اجتماعی (مطالعه موردی: روستا- شهر اصلاندوز) با توجه به اهمیت دو موضوع احساس امنیت اجتماعی و کیفیت زندگی، به بررسی ارتباط بین این دو مقوله در روستا- شهرها پرداختند تا ارتباط آن‌ها در ابعاد مختلف با همدیگر کشف گردد. در این راستا نوع مطالعه صورت گرفته کاربردی و رویکرد حاکم بر آن مجموعه‌ای از روش‌های توصیفی- تحلیلی و همبستگی است. به منظور گردآوری داده‌ها در زمینه کیفیت زندگی ساکنان، پرسشنامه کیفیت زندگی سازمان بهداشت جهانی که در چهار بعد سلامت جسمانی، روانی، روابط اجتماعی و محیطی طراحی شده، استفاده گردید. همچنین ابزار پژوهش به منظور بررسی سطح احساس امنیت اجتماعی ساکنان نیز، پرسشنامه است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که بین ابعاد مختلف کیفیت زندگی و شاخص کلی احساس امنیت اجتماعی ساکنان ارتباط معناداری وجود دارد که این ارتباط در همه ابعاد مستقیم است.

لیلا سلطانی، حسن بیک محمدی و سمیه حیدری (۲۰۱۶) در مقاله‌ی خود، تحلیل فضایی احساس امنیت در محلات مختلف شهری (مورد مطالعه: شهر قدس) از روش‌های کاربردی و توصیفی- تحلیلی استفاده کردند. در این تحقیق، احساس امنیت به عنوان متغیر وابسته و متغیرهای مستقل در قالب ۱۵ شاخص کالبدی، اجتماعی- اقتصادی و زیست محیطی مؤثر بر امنیت شهری در نظر گرفته شده‌اند. پس از گردآوری داده‌ها با بهره‌گیری از تکنیک تاپسیس به ارزیابی هر یک از محلات از نظر احساس امنیت شهری بر اساس سه شاخص مطروحه پرداخته شد. بر اساس بررسی‌های صورت گرفته، محله مرکزی به عنوان یک محله کمابیش نوساز با توزیع متناسب کاربری اراضی، برخوردارترین محله شهر قدس و محله جنوب غربی با بافت آشفته و سکونت غالب مهاجران، محروم‌ترین محله از لحاظ شاخص‌های احساس امنیت، رتبه‌بندی شده‌اند.

مهدی مومنی، حسن بیک محمدی و زهره مهدیزاده (۲۰۱۰) در مقاله‌ی خود با عنوان تحلیلی بر طرح‌های احیا و نوسازی بافت‌های فرسوده (نمونه موردی: محله جویباره اصفهان) از روش توصیفی - پیمایشی استفاده نمودند و به منظور سنجش اطلاعات از تمامی روش‌های مصاحبه، مشاهده، پرسشنامه و مطالعه‌ی کتابخانه‌ای و برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از روش‌های آماری، آزمون کای اسکویر، رگرسیون لجستیک و آزمون تی تک نمونه‌ای بهره‌مند شده‌اند. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که نوسازی پایدار، بدون شناخت و توجه به ساختار اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی محل امکان‌پذیر نیست.

حسین حاتمی نژاد، اکبر حمیدی، لیلا محمدی کاظم‌آبادی (۲۰۱۷) در مقاله‌شان، سنجش میزان رضایتمندی ساکنان از کیفیت محیط شهری در بافت‌های فرسوده پس از فرآیند نوسازی (مطالعه موردی: محلات اسدی و صفا-منطقه ۳۱ تهران) از روش پژوهش به صورت توصیفی-تحلیلی و روش گردآوری داده‌ها، پیمایشی استفاده نمودند. جامعه آماری در این پژوهش ساکنان محلات اسدی و صفا می‌باشند که با استفاده از فرمول کوکران ۳۲۰ نفر نمونه انتخاب و پرسش‌نامه بین آن‌ها توزیع شده است. داده‌ها در نرم‌افزار SPSS با استفاده از آزمون‌های T تک نمونه‌ای، کندال و همبستگی پیرسون تحلیل شده است. نتایج پژوهش نشان داد که شهروندان از میان شاخص‌های مورد بررسی نسبت به شاخص‌های زیبایی‌شناسی، کالبدی و امنیت ابراز نارضایتی کرده‌اند. بالاترین سطح رضایتمندی ساکنان به بعد دسترسی و پایین‌ترین سطح رضایتمندی به بعد کالبدی تعلق دارد. نتایج به دست آمده از همبستگی پیرسون گویای این حقیقت می‌باشد که بین ویژگی‌های فردی ساکنین و رضایتمندی آن‌ها از شاخص‌های کیفیت محیط رابطه‌ای وجود ندارد.

معرفی محدوده‌ی مورد مطالعه

شهرستان گرگان

شهرستان گرگان در بخش جنوبی استان گلستان واقع شده است. این شهرستان از شمال به شهرستان‌های آق قلا و بندر ترکمن و از جنوب به استان سمنان و از شرق به شهرستان علی‌آباد و از غرب به شهرستان کردکوی محدود می‌شود. وسعت شهرستان گرگان ۱۶۱۵/۲ کیلومتر مربع (۷/۹۱ درصد از مساحت استان) می‌باشد (www.gorgan.golestanp.ir, 2016). به طور کلی شهرستان گرگان از دو منطقه طبیعی کوهپایه و جلگه‌ای تشکیل شده که کوهپایه در قسمت جنوبی گرگان و قسمت جلگه‌ای در شمال و دنباله دشت وسیع گرگان است. شهر گرگان در ارتفاع متوسط ۱۵۵ متری (ارتفاع محدوده مرکزی شهر در حدود ۱۳۵ متر می‌باشد) از سطح دریاهای آزاد قرار گرفته که تغییرات ارتفاعی آن از غرب به شرق از ۹۲ متر تا ۱۳۵ متر در مرکز شهر و تا ۹۷ متر در شرق شهر و از ۳۵۷ متر در جنوبی‌ترین نقطه شهر تا ۱۳۵ متر در مرکز و تا ۴۵ متر در شمال شهر می‌باشد. این شهر بر روی مخروطه‌افکنه رودخانه زیارت گسترش یافته که جزو حاصلخیزترین زمین‌های استان است. شیب زمین از جنوب غربی به طرف شمال بوده که به طرف جنوب ارتفاع زمین افزایش می‌یابد. در این منطقه، ارتفاعات بیش از ۳۰۰ متر، پوشیده از جنگل‌های متراکم می‌باشد (Deputy of Civil Affairs of Golestan Province Governorate, 2006:28).

طبق داده‌های موجود متوسط سالانه دمای هوای شهر گرگان ۱۸ درجه سانتیگراد است. با مقایسه دمای متوسط حداقل و متوسط حداکثر هر ماه با حدود منطقه آسایش معلوم می‌گردد که در این شهر، در ۴ ماه از سال (آذر الی اسفند ماه) هوا هم در شب و هم در روز سرد می‌باشد. ۴ ماه از سال (فروردین، اردیبهشت، مهر و آبان) هوا روزها مناسب و شب‌ها سرد و نامناسب است و نیز ۴ ماه از سال (خرداد الی شهریور) هوا هم در روز و هم در شب، گرم است. به این ترتیب این شهر نیازمند پیش‌بینی‌های لازم برای گرمایش در زمستان و سرمایش در تابستان می‌باشد. با توجه به شرایط حرارتی هوا در رابطه با آسایش انسان و با توجه به نیازهای حرارتی برای هر یک از ماه‌های سال می‌توان ویژگی‌های یک ساختمان هماهنگ با اقلیم شهر گرگان را بدین شرح تعیین نمود:

الف) فرم کالبدی ساختمان، بهتر است برای کسب تابش آفتاب زمستانی، به صورت مکعب مستطیلی پیش‌بینی شود که در جهت محور شرقی غربی کشیده شده باشد. ب) در مجموعه‌های ساختمانی، بافت فشرده و متراکم مناسب‌تر است. ج) ایجاد جریان هوا در فواصل بین محدوده‌های متراکم گیاهی و ساختمان به منظور کاهش رطوبت، شرایط مطلوبی را به وجود می‌آورد (Khod avand Consulting Engineers, 2010).

بر اساس تقسیمات کشوری سال ۱۳۸۹، شهرستان گرگان از دو بخش مرکزی و بهاران، چهار شهر، پنج دهستان و ۹۸ روستا تشکیل شده است. تراکم نسبی جمعیت در این شهرستان به ازای هر کیلو متر مربع ۲۵۹ نفر بوده که نسبت به استان که ۸۳ نفر است بیش از ۳ برابر تراکم نسبی جمعیت را دارا می‌باشد. شهرستان گرگان دارای چهار شهر به نام‌های گرگان، سرخنگلاته، جلین و قرق می‌باشد. دهستان‌های بخش مرکزی گرگان عبارتند از: استرآباد جنوبی با مرکزیت جلین علیا، روشن آباد با مرکزیت لمسک، انجیرآباد به مرکزیت زنگیان و در بخش بهاران عبارتند از: استرآباد شمالی با مرکزیت سرخنگلاته و قرق به مرکزیت نوده ملک می‌باشد.

از نظر ویژگی‌های طبیعی، این شهرستان دارای سه ناحیه‌ی جلگه‌ای، کوهپایه‌ای و کوهستانی می‌باشد. از نظر اقلیم نقاط جنوبی این شهرستان اقلیم کوهستانی و نواحی شمالی، اقلیم نیمه مرطوب دارند. بر اساس آخرین سرشماری در سال ۱۳۹۵ جمعیت گرگان به ۴۸۰۵۴۱ نفر رسیده است که از این تعداد ۳۶۵۶۸۲ نفر در شهر و ۱۱۴۸۳۷ نفر در روستاها زندگی می‌کنند که حدوداً جمعیت شهری ۷۶٫۱٪ و جمعیت روستایی ۲۳٫۹٪ می‌باشد (www.gorgan.golestanp.ir, 2016)

بر اساس اولین سرشماری عمومی نفوس مسکن (۱۳۳۵) شهر گرگان ۲۸۳۸۰ نفر جمعیت داشت که تعداد آن در سرشماری سال ۱۳۹۵ به ۴۸۰۵۴۱ نفر رسیده است. این روند نشان‌دهنده‌ی این است که جمعیت این شهر در فاصله بین اولین سرشماری تا سال مورد نظر (۱۳۹۵)، ۱۶٫۹۳ برابر شده است.

جدول ۱: تغییرات جمعیت در گرگان از سال ۱۳۳۵ تا ۱۳۹۵

سال	تعداد جمعیت	متوسط رشد سالانه
۱۳۳۵	۲۸۳۸۰	---
۱۳۴۵	۵۱۱۸۱	۶٫۱
۱۳۵۵	۸۸۰۳۳	۵٫۶
۱۳۶۵	۱۳۹۴۳۰	۴٫۷
۱۳۷۵	۱۸۸۷۱۰	۳٫۱
۱۳۸۰	۲۱۸۷۶۶	۳
۱۳۹۵	۴۸۰۵۴۱	۵٫۴

معرفی محدوده پژوهش

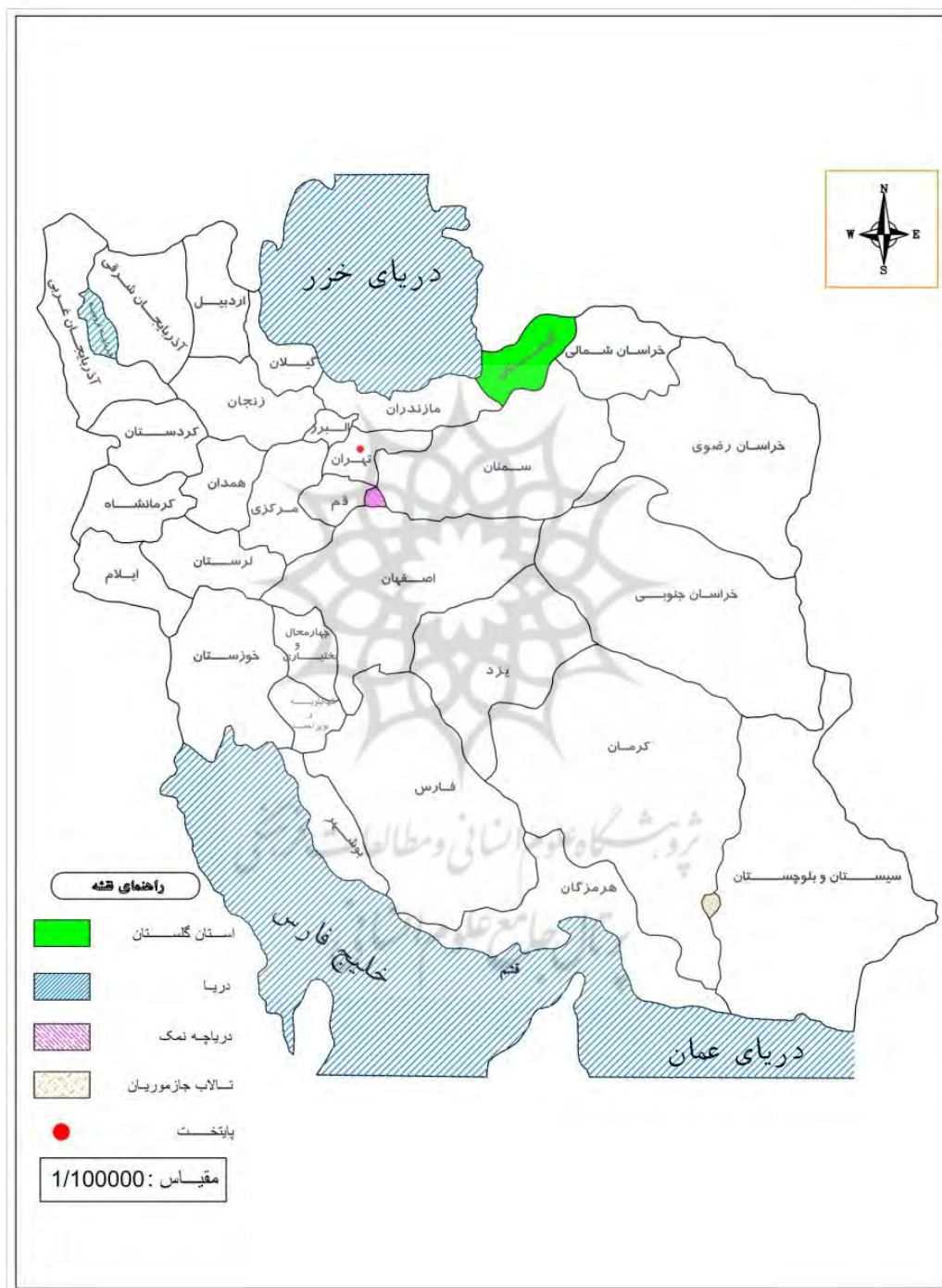
محله شاهزاده قاسم جزو بافت قدیمی گرگان محسوب می شود که از سمت شمال به محلات میدان و سرخواجه، از سمت شرق به محله باغ پلنگ و از سمت غرب به محله میرکریم محدود می گردد. بافت قدیم شهر گرگان در بخش مرکزی شهر واقع شده و خیابان های اصلی درون بافت محله شاهزاده قاسم شامل خیابان های: امام خمینی، شریعتی، طالقانی و هفت دستگاه می باشد که ارتباط آن با سایر مناطق شهری از این طرق برقرار می گردد. این محله دارای مساحتی برابر با ۱۷۲۴۰ متر مربع بوده، بعد خانوار آن ۴۵۰ و جمعیت آن ۱۸۰۰ نفر می باشد.

راه اصلی ورودی به محله از خیابان امام خمینی، کوچه آفتاب دوم می باشد که در واقع مرکز محله شاهزاده قاسم در آن قرار دارد. در مرکز این محله، امامزاده شاهزاده قاسم جای دارد که در روبروی آن در طبقه بالا تکیه ای است که بانی آن مرحوم حاج عبدالرحمن صالحی بوده است و در طبقه پایین نیز مغازه ی سید و دفتر حسینیه ی شاهزاده قاسم قرار دارد که تاسیس دوره جدید آن به سال ۱۲۷۵ شمسی می باشد. در سمت راست شاهزاده قاسم، کانون فرهنگی و هنری دارالمومنین ساخته شده که در آن کلاس های قرآنی، هنری و تقویتی درسی هم برای دانش آموزان برگزار می گردد. در سمت چپ امامزاده، دبیرستان توحید قرار دارد. کمی جلوتر از امامزاده، دو مغازه لبنیاتی و آرایشگری و مسجد جامع محله به چشم می خورد که به دست محمد باقر خان کیا، بنا گردیده است.

یکی از عناصر شهرسازی و بافت قدیمی شهر گرگان، تکایا هستند که در تمام محلات قدیمی شهر وجود دارند و محل برگزاری مناسبت های مختلف مذهبی به ویژه در ماه های محرم و صفر هستند (Sohrabi, 2016) تکیه شاهزاده قاسم در میان مردم به نام شازده قاسم نیز شناخته می شود و در غرب محله قدیمی میدان شهر گرگان واقع شده است. مساحت تقریبی آن ۳۸۰ متر مربع و دارای پلانی مستطیل شکل است (www.golestanchto.ir, 2018).

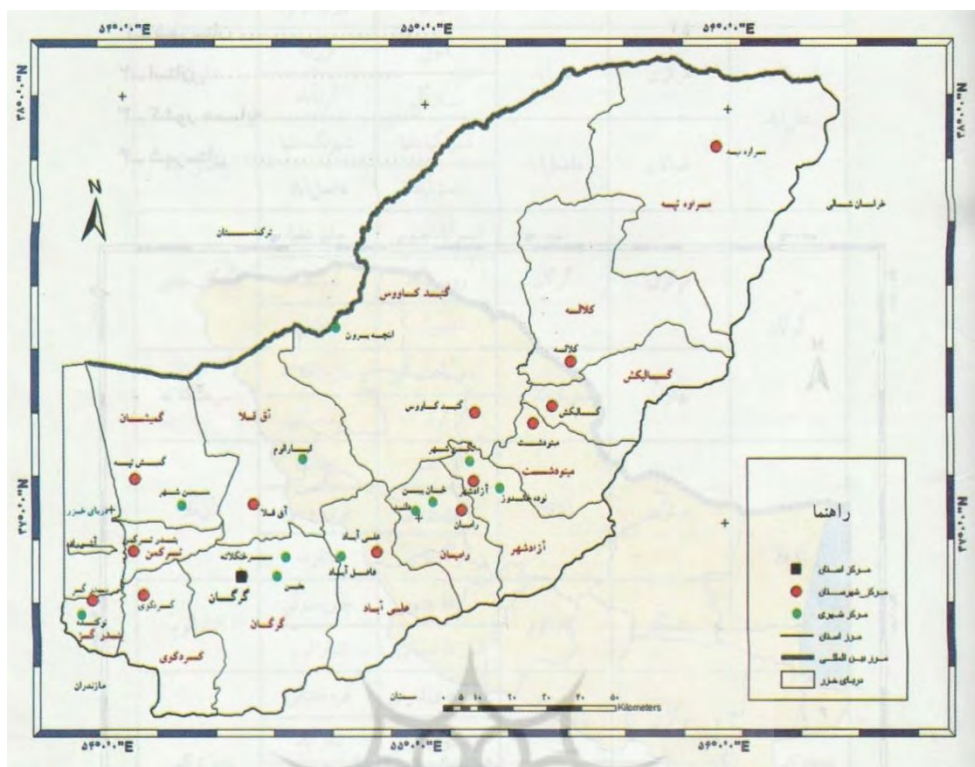
این تکیه دارای دو طبقه می باشد. ۲ تکیه در طبقه بالا و یک تکیه در طبقه پایین قرار دارد. مقبره امامزاده شاهزاده قاسم نیز در طبقه پایین واقع شده است. به گفته ی ریش سفیدان و متولی این امامزاده، در سال های اخیر که از سوی مسئولین توجه بیشتری در امر احیای این امامزاده شده است، علاوه بر مردم گرگان و شهرهای همجوار، از کشور هندوستان نیز توریست های مسلمانی جهت زیارت به این مکان می آیند که معتقدند قربتی با این امامزاده دارند. گذر شاهزاده قاسم و امامزاده ی آن که تا اواخر دوره قاجار بر اساس اسناد موجود (امامزاده توتستان) خوانده می شد، در محله (میدان) استرآباد واقع شده بود. در حاشیه این بقعه مخصوصاً در ضلع جنوبی و شرقی آن، گورستان تاریخی با اهمیتی وجود داشت که در آن سنگ مزارهای با ارزش و قدیمی زیادی به چشم می خورد. به خاطر دفن اعیان و اشراف قاجار در گورستان امامزاده شازده قاسم، بقعه آن را در دوران مشروطیت (۱۳۲۷ ه.ق - عصر محمد علی شاه) به طور کامل تخریب و بنای جدیدی احداث نمودند، سپس بار دیگر در سال ۱۳۱۶ خورشیدی تعمیرات کلی بر روی بنا انجام گرفت. و سرانجام هم در سال های اخیر (۱۳۸۰ خورشیدی) بنای جدید بزرگ آن به اتمام رسید (Maatooft, 2008:1186-1187). خانه مفیدیان به شماره ثبت ۵۴۲۳ و به مساحت ۳۶۳ متر مربع، در جنوب محله میدان و بین دو گذر شازده قاسم و باغ پلنگ واقع شده و قسمت جنوبی آن در دوره قاجاریه ساخته شده است (Sotoodeh, 1998). خانه ی کیا که در دوره ی قاجاریه ساخته شده است نیز در محله ی شاهزاده قاسم قرار دارد. این

خانه دارای مساحتی معادل ۶۵۵ متر مربع بوده و تعداد طبقات آن شامل یک طبقه همکف و یک طبقه زیر زمین می‌باشد. این بنا قابل مرمت بوده و هم اکنون نیز کاربری مسکونی دارد (Khod avand Consulting Engineers, 2010).

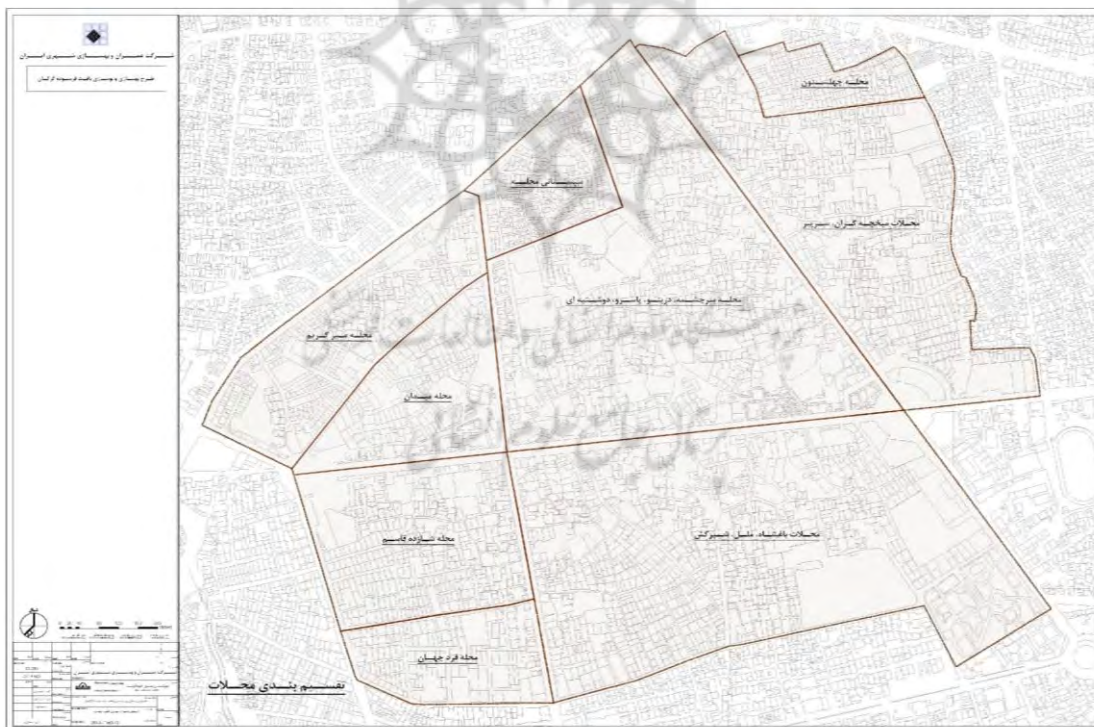

نقشه ۱: موقعیت استان گلستان در ایران

Source: Author , 2019

نقشه ۲: موقعیت شهر گرگان در استان گلستان (Chorley & et al, 2013, P. 51)

نقشه ۳: موقعیت محله شاهزاده قاسم در محلات قدیمی شهر گرگان (Khod avand Consulting Engineers, 2010)

ویژگی های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی محله شاهزاده قاسم

از نظر ویژگی های اجتماعی می توان گفت که اکثر افراد ساکن در محله شاهزاده قاسم، بیش از ۲۰ سال است که در این محله سکونت دارند و از این رو تعلق خاطر زیادی نسبت به محل زندگی خود دارند. دسترسی به بازار و مراکز

بهداشتی مانند کلینیک پزشکی و داروخانه به دلیل نزدیکی آن‌ها به محله نیز بسیار آسان است. اکثر افراد در این محله اوقات فراغت خود را بیشتر به تماشای تلویزیون و مطالعه می‌گذرانند و سپس به میهمانی رفتن و انجام ورزش و پیاده روی می‌پردازند.

نظام اقتصادی شهر گرگان، قدرتمندترین اقتصاد شهری در کل استان گلستان محسوب می‌شود. از این رو کانون تحولات ساختار اقتصادی منطقه تحت نفوذ خود است و در بخش‌های خدماتی، به عنوان شهر عرضه کننده خدمات مورد نیاز اقتصادی شهری و روستایی سطح وسیعی از حوزه نفوذ در گرگان و دشت عمل می‌نماید. شهر گرگان مرکز سیاسی، اداری، تجاری و خدماتی شهرستان گرگان و استان گلستان، یکی از پرجاذبه‌ترین شهرهای منطقه شمال شرقی ایران است. این شهر به دلیل ویژگی‌های اقتصادی و تولید محصولات کشاورزی (مانند پنبه، گندم، سویا و...) و وجود کارخانه‌های وابسته به کشاورزی (کارخانه پنبه پاک‌کنی، شیر پاستوریزه، نئوپان‌سازی و...) به صورت مرکز خدمات فنی - تولیدی (تعمیر و ساخت ماشین آلات کشاورزی) و مرکز مبادله محصولات کشاورزی، لوازم خانگی، کالاهای مصرفی و بسته بندی و توزیع محصولات کشاورزی منطقه می‌باشد. (Khod avand Consulting Engineers, 2010).

و اما از نظر ویژگی‌های اقتصادی، وضعیت اشتغال ساکنین محدوده شاهزاده قاسم را می‌توان در جدول زیر نشان داد:

جدول ۲: اشتغال ساکنین محله

درصد	تمایل
۳۵,۱	شاغل
۵	بیکار
۲۲,۷	محصل
۹	دارای درآمد بدون کار
۲۳,۴	خانه دار
۴,۸	سایر
۱۰۰	جمع

Source: Khod avand Consulting Engineers, 2010

از جهت ویژگی‌های فرهنگی نیز اکثر ساکنین محله شاهزاده قاسم با توجه به تعلق خاطر خاصی که نسبت به محله خود دارند، از امنیت موجود و همسایگان خود راضی هستند و آنان را قابل اعتماد می‌دانند. همچنین دارای اعتقادات مذهبی بالایی می‌باشند و علاقه‌مند به شرکت در مراسم مذهبی به مناسبت میلاد ائمه بزرگوار و عزاداری‌های ماه محرم و صفر بوده خصوصاً در این دو ماه بیشتر در تکایای محله و صحن امامزاده گرد هم می‌آیند و به عزاداری می‌پردازند. متأسفانه در این محله فضای سبز، سکو یا نیمکتی وجود ندارد که ساکنین و یا رهگذران بتوانند از آن استفاده کنند.

یافته‌های تحقیق

توصیف آماری جامعه

از تعداد ۲۱۳ نفر پاسخ‌دهنده، میانگین سن افراد نمونه ۴۹,۴۹ سال، حدود ۵۲,۱ درصد از افراد نمونه تحقیق مرد و حدود ۴۷,۹ درصد آن‌ها زن، حدود ۴۷,۹ درصد از افراد نمونه مجرد و حدود ۵۲,۱ درصد از افراد نمونه متأهل، حدود ۷۰ درصد از افراد نمونه تحقیق دارای مدرک تحصیلی دیپلم، حدود ۹,۹ درصد از افراد نمونه تحقیق دارای

مدرک تحصیلی فوق دیپلم، حدود ۱۶,۹ درصد از افراد نمونه تحقیق دارای مدرک تحصیلی لیسانس و حدود ۳,۳ درصد از آنان دارای مدرک تحصیلی فوق لیسانس و بالاتر، میانگین درآمد افراد نمونه تقریباً ۴ میلیون و پانصد هزار تومان، حدود ۵۳,۱ درصد از افراد نمونه تحقیق دارای شغل آزاد، حدود ۲۰,۷ درصد دارای شغل دولتی، ۶,۶ درصد دارای شغل خانه داری، ۱۹,۶ درصد شغل کشاورزی داشته اند. میانگین اقامت برابر با ۳۰,۸۱ سال، حدود ۵۰,۲ درصد از افراد نمونه تحقیق متولد گرگان و حدود ۴۹,۸ درصد نیز متولد خارج از گرگان بوده اند. ۶,۶ درصد از افراد نمونه تحقیق دارای تعداد اعضای ۱ نفر، ۱۹,۷ درصد اعضای ۲ نفر، ۹,۹ درصد ۳ نفر، ۳۲,۹ درصد ۴ نفر، ۱۷,۴ درصد ۵ نفر و بالاخره ۱۳,۷ درصد بیش از ۵ نفر بوده اند. حدود ۹۰,۱ درصد از افراد نمونه تحقیق دارای منزل مسکونی، و حدود ۹,۹ درصد از افراد نمونه تحقیق دارای منزل استیجاری می باشند.

آزمون کولموگروف- اسمیرنوف: بررسی تست نرمال بودن متغیرها

اساساً از آزمون‌های پارامتریک زمانی که توزیع داده‌ها نرمال و از آزمون‌های ناپارامتری زمانی که توزیع داده‌ها نرمال نباشد استفاده می‌شود. بنابراین در ابتدا به بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها با استفاده از آزمون کولموگروف- اسمیرنوف^۱ پرداخته شد. نتایج آزمون نرمالیتی مربوط به مولفه‌های پژوهش در جدول ۲ نشان داده شده است.

✓ H_0 توزیع داده‌ها نرمال است. $Sig. \geq 0.05$

✓ H_1 توزیع داده‌ها نرمال نیست. $Sig. < 0.05$

جدول ۳: آزمون کولموگروف- اسمیرنوف جهت بررسی نرمال بودن متغیرها

تعداد داده	امینیت	احساس تعلق	حفظ هویت
۲۱۳	۲۱۳	۲۱۳	۲۱۳
میانگین	۳,۹۳۶	۴,۰۱۷	۳,۰۲۳
انحراف معیار	۲,۷۳۱	۵,۱۴۳	۲,۷۸۰
مقدار Sig	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۰۰۰

Source: Research findings, 2017

نتایج این آزمون در جدول ۲ آمده است. همانطور که مشاهده می‌شود مقدار sig برای تمامی متغیرها، بیشتر از ۰,۰۵ درصد است، در نتیجه فرضیه H_0 پذیرفته می‌شود. بنابراین فرض نرمال بودن توزیع متغیرها پذیرفته می‌شود.

نتایج آزمون فرضیه‌های تحقیق

آزمون فرضیه اصلی

فرضیه اصلی

برای تست این فرضیه از آزمون نسبت دو جمله‌ای استفاده شد که طراحی فرضیه آماری آن به صورت ذیل است:
 H_1 : نوسازی و بازسازی بافت فرسوده‌ی شاهزاده قاسم گرگان، موجب افزایش کیفیت زندگی اهالی این محله گردیده است.
 H_0 : نوسازی و بازسازی بافت فرسوده‌ی شاهزاده قاسم گرگان، موجب افزایش کیفیت زندگی اهالی این محله نگردیده است.

جدول ۴: نتیجه آزمون دو جمله‌ای برای ارزیابی فرضیه اصلی تحقیق

گروه	حدود انتظار	تعداد	احتمال مشاهده شده	احتمال مورد انتظار	سطح معنی داری	خطای مجاز
کمتر از حد متوسط (نامطلوبیت)	≤ 3	۲۸	۰,۱۳			
بیشتر از حد متوسط (مطلوبیت)	> 3	۱۸۵	۰,۸۷			
جمع		۲۱۳	۱,۰۰	۰,۰۵	۰,۰۰۰	۰,۰۵

Source: Research findings, 2017

¹ Kolmogorov-Smirnov^a

همان گونه که نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد فراوانی پاسخ‌های بیشتر از حد متوسط ۱۸۵ مورد (۸۷ درصد) بوده است. با توجه به مقدار سطح معنی‌داری که کمتر از ۰/۰۵ شده است، تفاوت فراوانی دو گروه از پاسخ‌ها معنی‌دار گردید. بنابراین فرضیه H_0 رد و فرضیه خلاف (H_1) مبنی بر این که نوسازی و بازسازی بافت فرسوده ی شاهزاده قاسم گرگان، موجب افزایش کیفیت زندگی اهالی این محله گردیده است، پذیرفته می‌شود.

فرضیه اول

برای تست این فرضیه نیز از آزمون نسبت دو جمله‌ای استفاده شد که طراحی فرضیه آماری آن به صورت ذیل است:

H_1 : نوسازی و بازسازی بافت فرسوده ی شاهزاده قاسم گرگان، موجب افزایش امنیت اهالی این محله گردیده است.
 H_0 : نوسازی و بازسازی بافت فرسوده ی شاهزاده قاسم گرگان، موجب افزایش امنیت اهالی این محله نگردیده است.

جدول ۵: نتیجه آزمون دو جمله‌ای برای ارزیابی فرضیه اول تحقیق

گروه	حدود انتظار	تعداد	احتمال مشاهده شده	احتمال مورد انتظار	سطح معنی‌داری	خطای مجاز
کمتر از حد متوسط (نامطلوبیت)	≤ 3	۱۵	۰,۰۷			
بیشتر از حد متوسط (مطلوبیت)	> 3	۱۹۸	۰,۹۳			
جمع		۲۱۳	۱,۰۰	۰,۵۰	۰/۰۰۰	۰/۰۵

Source: Research findings, 2017

نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد که فراوانی پاسخ‌های بیشتر از حد متوسط ۱۹۸ مورد (۹۳ درصد) بوده است. با توجه به مقدار سطح معنی‌داری که کمتر از ۰/۰۵ شده است، تفاوت فراوانی دو گروه از پاسخ‌ها معنی‌دار گردید. بنابراین فرضیه H_0 رد و فرضیه خلاف (H_1) مبنی بر این که نوسازی و بازسازی بافت فرسوده ی شاهزاده قاسم گرگان، موجب افزایش امنیت اهالی این محله گردیده است، پذیرفته می‌شود.

فرضیه دوم

برای تست این فرضیه هم از آزمون نسبت دو جمله‌ای استفاده شد که طراحی فرضیه آماری آن به صورت ذیل می‌باشد:

H_1 : نوسازی و بازسازی بافت فرسوده ی شاهزاده قاسم گرگان، موجب افزایش احساس تعلق به محیط اهالی این محله گردیده است.

H_0 : نوسازی و بازسازی بافت فرسوده ی شاهزاده قاسم گرگان، موجب افزایش احساس تعلق به محیط اهالی این محله نگردیده است.

جدول ۶: نتیجه آزمون دو جمله‌ای برای ارزیابی فرضیه دوم تحقیق

گروه	حدود انتظار	تعداد	احتمال مشاهده شده	احتمال مورد انتظار	سطح معنی‌داری	خطای مجاز
کمتر از حد متوسط (نامطلوبیت)	≤ 3	۰	۰			
بیشتر از حد متوسط (مطلوبیت)	> 3	۲۱۳	۱,۰۰			
جمع		۲۱۳	۱,۰۰	۰,۵۰	۰/۰۰۰	۰/۰۵

Source: Research findings, 2017

همان گونه که اطلاعات مندرج در جدول ۵ نشان می‌دهد فراوانی پاسخ‌های بیشتر از حد متوسط ۲۱۳ مورد (۱۰۰ درصد) بوده است. با توجه به مقدار سطح معنی‌داری که کمتر از ۰/۰۵ شده است، تفاوت فراوانی دو گروه از پاسخ‌ها معنی‌دار گردید. بنابراین فرضیه H_0 رد و فرضیه خلاف (H_1) مبنی بر این که نوسازی و بازسازی بافت

فرسوده‌ی شاهزاده قاسم گرگان، موجب افزایش احساس تعلق به محیط اهالی این محله گردیده است، پذیرفته می‌شود.

فرضیه سوم

این فرضیه نیز با استفاده از آزمون ناپارامتری نسبت دو جمله‌ای انجام شد که طراحی آماری آن به صورت ذیل است:

H_1 : نوسازی و بازسازی بافت فرسوده‌ی شاهزاده قاسم گرگان، موجب افزایش حفظ هویت اهالی این محله گردیده است.

H_0 : نوسازی و بازسازی بافت فرسوده‌ی شاهزاده قاسم گرگان، موجب افزایش حفظ هویت اهالی این محله نگردیده است.

جدول ۷: نتیجه آزمون دو جمله‌ای برای ارزیابی فرضیه سوم تحقیق

گروه	حدود انتظار	تعداد	احتمال مشاهده شده	احتمال مورد انتظار	سطح معنی داری	خطای مجاز
کمتر از حد متوسط (نامطلوبیت)	≤ 3	۱۱۳	۰,۵۳			
بیشتر از حد متوسط (مطلوبیت)	> 3	۱۰۰	۰,۴۷			
جمع		۲۱۳	۱,۰۰	۰,۵۰	۰,۰۰۰	۰,۰۵

Source: Research findings, 2017

نتایج جدول ۶ نشان می‌دهد که فراوانی پاسخ‌های کمتر از حد متوسط ۱۱۳ مورد (۵۳ درصد) بوده است. با توجه به مقدار سطح معنی داری که کمتر از ۰/۰۵ شده است، تفاوت فراوانی دو گروه از پاسخ‌ها معنی دار گردید. بنابراین فرضیه H_0 تایید و فرضیه خلاف (H_1) مبنی بر این که نوسازی و بازسازی بافت فرسوده‌ی شاهزاده قاسم گرگان، موجب افزایش حفظ هویت شهر اهالی این محله گردیده است، پذیرفته نمی‌شود.

نتیجه‌گیری و دستاوردهای علمی و پژوهشی

هر سرزمینی دارای استعدادهای طبیعی ویژه خود است و زندگی از جمله ساختارهای شهری در آن سرزمین تحت تأثیر شرایط محیط جغرافیایی شکل می‌گیرد و تکامل می‌یابد. محیط جغرافیایی از روابط متقابل و درهم تنیدگی پدیده‌های طبیعی و پدیده‌های انسان ساخت با ساختارهای فرهنگی جوامع شکل می‌گیرد. برای سازگاری بیشتر، بهره‌وری بهتر و کاهش آلودگی‌های زیست محیطی و به عبارتی دیگر توسعه پایدار شهری در محیط جغرافیایی طرح‌ها و اقدامات بهسازی و نوسازی شهر باید متناسب با ساختار اکولوژیکی آن منطقه صورت گیرد.

در جغرافیای شهری و برنامه‌ریزی شهری به منظور بهسازی و نوسازی شهر با نگرش کل گرایانه سیستمی و همچنین روش اصالت اجزاء، برای شناخت ماهیت منسجم شهر، اجزا و عناصر هم پیوند و کارکردهای آن بررسی و مطالعه می‌شود. همچنین با تشخیص و تعیین مرزهای شهر و جایگاه آن در منطقه شهری و رابطه متقابل شهر و روستا، برنامه‌ریزی شهری صورت می‌گیرد. شهرها در هر منطقه جغرافیایی شکل و هویت و ماهیت خاص خود را می‌یابند. جغرافیای شهری در تلاش برای شناخت ماهیت شهر از تحلیل‌های تکوینی، ساختاری و کارکردی کمک می‌گیرد تا بتواند شناختی از عوامل و مقتضیات طبیعی، توان‌های موقعیتی و وضعیت اجتماعی - اقتصادی موثر بر پیدایش، شکل‌یابی، ریخت‌زایی، سازمان فضایی شهر، جمعیت و کارکردهای گوناگون درونی و برونی و سرانجام درک قانونمندی‌های جایگاه شهر در ناحیه، تغییر و تحولات شهر و نظایر آنها را تبیین و تحلیل کند. شالوده ساختار فضایی شهرها را در چهار کاربری اراضی می‌توان خلاصه نمود: فضای مسکونی، فضای کار و فعالیت، فضای ارتباطی و رفت و آمد، فضای تأسیساتی و خدماتی و فراغت.

آن چه که مسلم است از دیر باز انسان‌ها از زمانی که در کنار رودها، در جلگه‌ها و پایکوه‌ها سکنی گزیدند و روستاها را به وجود آوردند و پس از طی سال‌ها این روستاها تبدیل به شهرها شده‌اند، همواره به دنبال نوسازی و افزایش کیفیت محل زندگی خود بوده‌اند. در شهرها نیز با ساختن زیرساخت‌ها، تاسیسات و راه‌ها جهت دسترسی به مکان‌های مختلف شهری و ایجاد فضاهای آموزشی، فرهنگی، بهداشتی و تفریحی مناسب سعی نموده‌اند که مردم را از یک رفاه کلی در زندگی بهره‌مند سازند.

رشد کیفیت زندگی نیز از جمله مسائل مهمی است که ابتدا با گسترش همه‌جانبه فناوری و فرایند صنعتی شدن در کشورهای غربی مورد توجه اندیشمندان قرار گرفت. گسترش روزافزون فرآیند صنعتی شدن که خود را با تولید انبوه کالاها و خدمات متنوع در بعد کمی نشان می‌دهد مشکلات زیادی برای بشر مدرن به همراه می‌آورد.

فاکتورهای زیست محیطی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، بهداشت، امنیت شخصی، آموزش و پرورش، حمل و نقل، مسکن و دیگر خدمات شهری مهمترین معیارهایی است که چنانچه در ساختار مدیریت شهرها به درستی به آن پرداخته شود، می‌تواند شهری سالم و با کیفیت را برای زندگی شهروندان فراهم سازد.

رده‌بندی شهرهای جهان از نظر کیفیت زندگی نه تنها بیانگر وضعیت استانداردهای حاکم بر شهر برای انتخاب شهروندان است بلکه به دولت‌ها و شرکت‌های چندملیتی نیز در ایجاد شعبات شرکت‌های جدید و سرمایه‌گذاری در محیطی امن کمک می‌کند. شهرهای کانادا، اروپا و استرالیا کماکان بهترین و با کیفیت‌ترین شهرهای جهان از نظر کیفیت زندگی محسوب می‌شوند.

امروزه پیشرفت یک اجتماع مستلزم ارتقا کیفیت زندگی است که در برگیرنده‌ی مهم‌ترین عواملی است که شرایط زندگی در جامعه و رفاه شخصی افراد را تعیین می‌کنند. کیفیت زندگی یکی از اساسی‌ترین نکات جامعه‌شناسی، علوم اقتصادی و سیاسی است که در آن پارامترهای مادی توسعه اقتصادی و تولیدات داخلی در کنار پارامترهایی غیرمادی چون کیفیت کار، سطح باسوادی و فرهنگ، استاندارد پزشکی و بهداشت، کیفیت فراغت و تفریح، شرایط محیط زیست، جو سیاسی، احساس خوشبختی انفرادی و حتی آزادی و اتحاد ملی مورد بررسی قرار می‌گیرند.

نتایج این تحقیق با یافته‌های محققین دیگر که موضوع پژوهش آنها توجه به افزایش کیفیت زندگی مردم در محلاتی که نوسازی و بازسازی بافت‌های فرسوده شهری در آن اتفاق افتاده همسو می‌باشد، به طوری که حق‌گو (۲۰۱۴) در پایان نامه خود تحت عنوان "بررسی تاثیر بهسازی بافت کالبدی شهر بر کیفیت زندگی شهروندان (محدوده امام زاده یحیی شهر ساری) نشان داده که کیفیت زندگی شهروندان با بهسازی بافت فرسوده بهبود یافته و بر افزایش امنیت اهالی و احساس تعلق به آن، همچنین حفظ هویت اهالی محله منجر شده است.

این مهم را حسین نژاد سرستی (۲۰۱۲)، نیز در پایان نامه خود با عنوان نقش بهسازی بافت تاریخی در توسعه کالبدی و کیفیت زندگی شهروندان (شهر بابل) گزارش نموده است.

مشاور (۲۰۱۳) نیز در بررسی تاثیر نوسازی بافت فرسوده شهری بر کیفیت زندگی ساکنان محله دروازه مراغه به این یافته مهم اشاره کرده که بازسازی بافت فرسوده شهری بر کیفیت زندگی ساکنان محله دروازه مراغه نقش مثبتی داشته است.

همچنین محمدی و همکارانش (۲۰۱۶) در مقاله‌ی خود به بررسی تأثیر سطح رضایت از کیفیت زندگی بر احساس امنیت اجتماعی ساکنین روستا- شهر اصلاندوز پرداخته و این گونه گزارش نمودند که افزایش سلامت محیطی در بین ساکنان، سبب افزایش احساس امنیت می‌شود. از این رو نهادهای مرتبط با ساماندهی محیط شهری باید ساکنان را ملزم به رعایت اصول زیبایی بصری در ساخت واحدهای مسکونی جدید و بازسازی و یا در مواقعی نوسازی بناهای فرسوده در روستا- شهر اصلاندوز کنند.

همچنین حسین حاتمی نژاد، اکبر حمیدی، لیلا محمدی کاظم آبادی (۲۰۱۷) در مقاله شان، سنجش میزان رضایتمندی ساکنان از کیفیت محیط شهری در بافت‌های فرسوده پس از فرآیند نوسازی (مطالعه موردی: محلات اسدی و صفا- منطقه ۳۱ تهران) به نتایج قابل توجهی دست یافتند که شهروندان نسبت به شاخص‌های زیبایی‌شناسی، کالبدی و امنیت ابراز نارضایتی کرده‌اند. بالاترین سطح رضایتمندی ساکنان به بعد دسترسی و پایین‌ترین سطح رضایتمندی به بعد کالبدی تعلق دارد. همین طور نتایج به دست آمده گویای آن است که بین ویژگی‌های فردی ساکنین و رضایتمندی آن‌ها از شاخص‌های کیفیت محیط رابطه‌ای وجود ندارد.

بر اساس مسائلی که در این پژوهش مورد بحث و بررسی قرار گرفت، نوسازی‌هایی که در این محله انجام شده مفید بوده و موجب افزایش کیفیت زندگی و رضایتمندی ساکنین محله شده است. بنابراین ادامه آن می‌تواند بر رفاه کلی، و مشارکت بیشتر اهالی شاهزاده قاسم در عرصه‌های اجتماعی گردد. جهت تسریع این روند پیشنهادات زیر ارائه می‌گردد:

- پیشنهاد می‌گردد که دولت تسهیلاتی با سود پایین برای اهالی ساکن در بافت‌های فرسوده این محله برای نوسازی واحدهای مسکونی آنان در نظر گیرد.

- پیشنهاد می‌شود که سازمان میراث فرهنگی جهت حفظ و نگهداری آثار تاریخی موجود مانند خانه‌ی مفیدیان که متأسفانه به دلیل عدم توجه و رسیدگی، تبدیل به مخروبه شده و محل تجمع معتادان و ناامن شدن محله گردیده است تمهیداتی در نظر گرفته و بازسازی این خانه را به عهده بگیرد تا بدین طریق موجب افزایش هرچه بیشتر امنیت و در نتیجه بالا بردن کیفیت زندگی اهالی گردد.

- جهت افزایش میزان امنیت در محله، پیشنهاد می‌شود که به هنگام شب، نیروی انتظامی در محله و نزدیکی آن برای جلوگیری از پرسه زدن احتمالی معتادین به گشت زنی پردازد.

- با توجه به وجود خانه‌های قدیمی دیگر مانند خانه کیا که علاوه بر داشتن ارزش تاریخی و گردشگری، از عناصر هویت بخش به محلات بوده و به ایجاد حس تعلق خاطر به محلات نیز کمک می‌کنند، پیشنهاد می‌گردد جهت جذب توریست‌های داخلی و خارجی از سوی سازمان‌های متولی توجه و رسیدگی ویژه‌ای به احیا و نوسازی این عناصر گردد.

- باتوجه به این موضوع که در این محله، سکو یا نیمکتی برای رفع خستگی عابرین وجود ندارد، پیشنهاد می‌شود که نیمکت‌هایی در مرکز محله و در نقاط مناسبی از مسیرهای رفت و آمد قرار داده شود که مورد استفاده‌ی ساکنین و یا رهگذران قرار گیرد.

- پیشنهاد می‌گردد که به کمک مسئولین شهرداری و اهالی محله، فضای مناسبی جهت ایجاد فضای سبز برای استفاده افراد و بازی کودکان در نظر گرفته شود.
- برای سلامت بیشتر و تجمع مناسب جوانان محله در کنار یکدیگر، پیشنهاد می‌شود که یک باشگاه ورزشی در محله ساخته شود.
- پیشنهاد می‌گردد در محله مراکز فرهنگی و آموزشی مانند کتابخانه و کارگاه‌های آموزش صنایع دستی ایجاد گردد زیرا معمولاً محلات در حال حاضر فاقد این گونه مراکز هستند که این کار می‌تواند ضمن ایجاد سرزندگی و پر کردن اوقات فراغت ساکنین محله، به ارتقای کیفیت زندگی در آن کمک نماید.
- با توجه به اهمیت محل پیاده‌روها در محلات، قسمت‌های نامرتب و ناصاف پیاده‌روها با استفاده از کف پوش سالم احیا گردد و جهت وضوح مسیر خصوصاً در شب، پیشنهاد می‌شود در بخش‌هایی از محله که دارای روشنایی مناسب نیستند چراغ‌هایی قرار داده شوند تا عابران پیاده بتوانند با امنیت بیشتری از این فضا استفاده نمایند.

References

- Aali, Hossein. Zabanavar, Alireza.(2016). Restoration of Historical Buildings and Structures.[In Persian].Tehran: Pars Mansion Publishing. First edition.
- Abbaszadeh, Anahita.(2011). Evaluation of the Quality of Urban Life in Urban Context with Emphasis on Physical and Environmental Indicators (Case study: Sari), Supervisor: Dr. Mostafa Ghadami, Master's Thesis in Geography & Urban Planning, Payame Noor University of Sari Center.
- Andalib, Alireza.(2010). Principles and Urban Renewal: A new approach to worn out texture. [In Persian]. Tehran: Azarakhsh Publishing.
- Anna morad nejad, Rahim bardi. (2003), Consideration of Changing of Population in Golestan Province Cities, Periodical of population, No 51 & 52.
- Azimi, Leila. Bajelan, Ali.(2009). Studies in Quality of Life.[In Persian]. Arak: Nevisandeh Publishing, First edition.
- Choorli, Mohammad Reza. Shahkoeei, Esmail. Hasan Zadeh Namaghi, Manijeh. Vatani, Ali. Tofighi, Iil Mohammad.(2014).The Recognition of Golestan Province.[In Persian]. Tehran: Iran Printing & Publishing Company, Third edition.
- Deffiner, Alex Michel,(2010), Defining the quality of urban life: Which factors should be considered? , <http://www-sre.wu.ac.at/>.
- Deputy of Civil Affairs of Golestan Governorate (2006), Preparation and Development of Gorgan Earthquake Scenari
- Falamaki, Mohammad Mansour. (2013). Urban Improvement and Renovation.[In Persian]. Tehran: The Organization for the Study and Compilation of Humanities Books of Universities, Fourth Edition.
- Habibi, Kiumars. Pour Ahmad, Ahmad. Meshkini, Abolfazl.(2008). From Zangan to Zanjan (A Sightseeing on the physical-spatial transformations of ancient city texture).[In Persian]. Zanjan: Zanjan University Publishing , First edition.
- Haghgoo,Hormat.(2014). The Impact of Improvement of the City's Body Structure on the Quality of Life of Citizens (Case Study: Imam Zadeh Yahya in Area of Sari), Supervisor: Dr. Reza Lahmian, Master's Thesis in Geography & Urban Planning, Payame Noor University of Sari Center.
- Hannachi, Pirouz& et al (2008). Comparative Study of Urban Restoration Experiences in Iran and the World Tehran).[In Persian]. Sobhan Noor publishing, First edition.
- Hatami Nejad, Hossein.Hamidi, Akbar.Mohammadi Kazem Abadi, Leila.(2017). Survey of Satisfaction of Residents with Urban Environmental Quality in Worn-Up Textures After Renovation Process (Case Study: Asadi and Safa Neighborhoods, Area ۳۱, Tehran City), Journal of Geosciences Research, <http://esrj.sbu.ac.ir/article/view/9290>.

- Hossein Nejad Sarsati, Saeed.(2012). The Role of Improving the Historical Context in the Physical Development and Quality of Life of the Citizens (Case study: Babol), Supervisor: Dr Reza Lahmian, Master's thesis in Geography & Urban Planning, Payame Noor University of Sari Center.
- Isan, Yasmin. Davis, Yah. (2006). Architecture & Planning of Reconstruction. Translation by, Alireza Fallahi.[In Persian]. Tehran , Shahid Beheshti University publishing, Second edition.
- Khod avand Consulting Engineers.(2011),The Plan of Rehabilitation & Renovation of Worn out Texture of Gorgan (First Level Studies).
- Mirabi,Saber.(2010). Survey of Citizens' Satisfaction with Quality of Life Environment (Case Study: Ghaemshahr City), Supervisor: Dr. Asadollah Divsalar, Master's thesis in Geography & Urban Planning, Payame Noor University of Sari Center.
- Mohammadi, Jamal & Alizadeh, Jaber & Rahimi,Hamzeh & Afshari,Ali (2016), The Effect of Satisfaction Level on Quality of Life on Social Security (Case Study: Village-Aslandoz Town),Strategic Researches on Social Issues of Iran Journal, No: 3, Issue: 3, Pages: 21-34 , http://ssoss.ui.ac.ir/article_20959.html.
- Momeni, Mehdi & Beik Mohammadi, Hassan & Mehdizadeh, Zohreh (2010), An Analysis of Renewed and Renovation Textile Designs (Case Study:Neighbourhood of Joybareh in Isfahan), Urban and Regional Studies and Researches Journal, No:7, Pages 31-52.
- Moshaveri, Saleh. (2013). The Impact of Renovation of Urban Worn out Texture on the Quality of Life of Residents (Case Study: Maragheh Gate Area), Supervisor: Dr. Reza Lahmian, Master's Thesis in Geography & Urban Planning, Payame Noor University of Sari Center.
- Nasiri, Qabal. Kiani, Akbar. Kharm, Gholamali. (2014), Intervention in Worn out Texture with an Emphasis on Improvement and Modernization (Case study: Behbahan Worn out Texture), The first national conference on architecture, civil and urban environment, Hamedan, Association of Assessors Hegemonic Environment.
- Sohrabi, Bahamin, (2016), Old Places for Prayers in Gorgan. <http://blog.mashhad724.ir/>
- Soltani, Leila & Beik Mohammadi, Hassan & Heidari,Somayyeh (2016), Spatial Analysis of Safety in Different Urban Areas (Case Study: Quds City), Strategic Researches on Social Issues of Iran Journal, No:3, Issue: 7 , pages: 87-104, http://ssoss.ui.ac.ir/article_20963.html.
- Sou Alvine.(2009). Social Change and Development,Translator: Habibi Mazaheri, Mahmoud..[In Persian]. Tehran, Strategic Studies Research Center, Fourth edition.
- The Master Plan of Gorgan City. (1975), Ministry of Housing & Urban Development.
- Online References
- <http://salnameh.sci.org.ir/>
- <http://tsm.ncc.org.ir/fa-IR/>
- www.golestanchto.ir
- www.gorgan.golestanp.ir
- www.wikipedia.org